

Warszawa, 14.07.2014

Kazachstan: przewodniczący społecznej organizacji zwalczającej korupcję skazany za pomówienie

Przewodniczący kazachstańskiej fundacji społecznej „Narodowy Komitet Antykorupcyjny” Musagali Duambekov został skazany na jeden rok ograniczenia wolności za „pomówienie” po opublikowaniu materiałów dziennikarskiego śledztwa. Wbrew żądaniom międzynarodowej społeczności kazachstańskie władze odmówiły złagodzenia przepisów nakładających odpowiedzialność karną za „pomówienie”. Prowadzone są działania przeciwne, bowiem kary ulegają zaostrzeniu, a represje stosowane wobec dziennikarzy i działaczy obywatelskich stają się coraz ostrzejsze.

Musagali Duambekov – kazachski polityk i działacz społeczny. Od 2005 roku – przewodniczący Republikańskiej Partii Ekologicznej „Menin Kazachstanym”. W 2011 roku był kandydatem na stanowisko prezydenta Republiki Kazachstanu. Oświadczył, że nie pretenduje do zajęcia pierwszego miejsca i popiera politykę prezydenta Nursultana Nazarbajewa¹. W konsekwencji wycofał swoją kandydaturę z wyborów². Od 2012 roku Musagali Duambekov jest prezesem społecznej fundacji pod nazwą „Narodowy Komitet Antykorupcyjny”.

Na początku 2014 roku Musagali Duambekov opublikował serię materiałów dziennikarskiego śledztwa. Oskarżył w nich rodzinę Mukashevów, zajmującą się prowadzeniem biznesu, o nielegalną działalność gospodarczą, a także stosowanie samowoli, przemocy i tortur wobec mieszkańca Astany, Alibeka Iskakova³. **13.05.2014** Ałmański Sąd Rejonowy Nr 2 w Astanie pod przewodnictwem sędzi Asem Ramazanovej skazał Musagalę Daumbekova na 1 rok ograniczenia wolności pod zarzutem pomówienia dokonanego za pośrednictwem mediów⁴ (artykuł 129 obowiązującego Kodeksu karnego RK). Przez rok Duambekov bez zezwolenia władz nie będzie mógł wyjechać poza granice Astany, co w istotny sposób utrudni mu prowadzenie działalności społecznej. Oprócz tego sąd zobowiązał Duambekova do sprostowania informacji na temat Mukashevów. 11.07.2014 sąd apelacyjny utrzymał w mocy wyrok Duambekova. Aktywista obywatelski będzie składał odwołanie od tej decyzji do instancji kasacyjnej.

Z powodu stresu związanego ze sprawą u Duambekova pojawiły się problemy zdrowotne. Lekarze stwierdzili u niego neurodermit (zapalenie skóry na tle nerwowym) i wrzody żołądka. Duambekov zwracał się do sądu apelacyjnego z prośbą o zmianę terminu rozprawy w związku z koniecznością przeprowadzenia operacji żołądka, lecz sędzia odrzucił jego wniosek.

Prześladowania Musagali Duambekova za działalność w dziedzinie obrony praw człowieka

16.08.2013 odbył się briefing prasowy „Narodowego Komitetu Antykorupcyjnego”, na którym Musagali Duambekov wspólnie z innymi aktywistami opowiedział o łamaniu praw pracowniczych robotników zatrudnionych w cegielni LLC „Astana Dar-Stroy”. **Zgodnie z informacjami Duambekova, zakład funkcjonował w niewielkiej miejscowości Akmol w pobliżu Astany od 2008 do 2011 roku, a jego działalność była nielegalna, ponieważ:**

¹ http://rus.azattyq.org/content/musagali_duambekov_election_language/2302117.html

² <http://www.nomad.su/?a=3-201103030028>

³ <http://insiderman.kz/?p=1973> ; <http://insiderman.kz/?p=2057> ; <http://insiderman.kz/?p=2158>

⁴ <http://www.adilsoz.kz/news/prezident-antikorrupcionnogo-komiteta-musagali-duambekov-prigovoren-k-ogranicheniyu-svobody-za-klevetu/>

-
- Zgodnie z informacjami uzyskanymi z Architektury i Akimatu, zakład nie został przekazany do użytkowania.
 - Zgodnie z informacjami uzyskanymi z Urzędu Skarbowego, zakład nie płacił podatku VAT, nie odprowadzał należności z tytułu składek emerytalnych i opłat środowiskowych. Kierownictwo zakładu na listach i w protokołach wykazywało, że zakład nie działa.
 - Z kolei posiadane przez Duambekova czeki i umowy potwierdzają, że zakład sprzedawał cegły rozliczając się za towar w gotówce.
 - Według relacji Alibeka Iskakova, w zakładzie nielegalnie byli zatrudnieni obywatele z Chińskiej Republiki Ludowej i Uzbekistanu.

Pomimo łamania przepisów zakład wykonywał zlecenia budowlane, również te dotyczące budowy obiektów państwowych, które były realizowane na zamówienie społeczne. Aktywiści z „Narodowego Komitetu Antykorupcyjnego” poinformowali, że szefowa nielegalnego zakładu **Aygul Mukasheva**⁵ przez trzy lata nie wypłacała wynagrodzenia pracownikom.

Aktywista obywatelski Musagali Duambekov bronił praw jednego z pracowników zakładu Alibeka Iskakova oraz jego ojca Yersena Iskakova. Poniżej przytaczamy główne tezy dziennikarskiego śledztwa Duambekova, które stały się podstawą pociągnięcia go do odpowiedzialności karnej pod zarzutem dokonania „pomówienia”:

- W 2011 roku Alibek Iskakov, który od dłuższego okresu czasu nie otrzymywał wynagrodzenia za pracę, postanowił odejść z zakładu. Niedługo potem został zatrzymany przez policję. Podstawą zatrzymania było zgłoszenie kradzieży silnika elektrycznego⁶.
- Grożąc umieszczeniem Alibeka Iskakova w więzieniu, Aygul Mukasheva zmusiła jego ojca Yersena Iskakova, by ten podpisał pokwitowanie na kwotę 3,6 mln tenge (14400 euro) i przekazał w charakterze zastawu należący do niego samochód. Yersen Iskakov twierdzi, że w czasie, kiedy zmuszano do podpisania pokwitowania, „bracia Aygul Makushevej przetrzymywali Alibeka na terenie zakładu, bili go i pozwalali, abym słuchał jego krzyków⁷.
- Musagali Duambekov zaznacza, że sąd cywilny uznał Mukashevów za winnych zmuszenia Yersena Iskakova do zawarcia transakcji, unieważnił pokwitowanie i zastaw samochodu⁸. Poza tym według relacji Duambekova, przeciwko Mukashevom już wcześniej były wszczynane sprawy karne pod zarzutem dokonania pobicia i przetrzymywania w niewoli, lecz Prokuratura Generalna umarzała je w związku z brakiem dowodów⁹.

Dziennikarzom i aktywistom grozi więzienie w związku z ich zawodową działalnością

Artykuł 129 kk RK definiuje pojęcie „pomówienia” jako „świadome rozpowszechnianie fałszywych informacji, które naruszają honor i godność drugiej osoby lub podważają jej reputację”. Zdaniem Międzynarodowej Fundacji Wolności Słowa „Adil Soz”, **w sprawie Musagali Duambekova nie można mówić o świadomym i umyślnym kłamstwie, ponieważ Duambekov, upowszechniając informacje powoływał się na źródła. Pośród nich znajdują się następujące:**

⁵ Musagali Duambekov z departamentu sprawiedliwości uzyskał informację potwierdzającą, że założycielem i szefową przedsiębiorstwa jest Aygul Mukasheva. Dyrektorem LLC „Astana Dar-Story” został mianowany Alibek Iskakov (bez powiadomienia go tym fakcie) - <http://insiderman.kz/?p=1973>

⁶ Yersen Iskakov, ojciec Alibeka twierdzi, że zgłoszenie kradzieży zostało napisane przez ochroniarza na polecenie Mukashevów - http://www.blogs.e.gov.kz/ru/blogs/kassymov_k/questions/142179

⁷ <http://www.kursiv.kz/news/details/vlast/Kirpichnaya-korruptciya/>

⁸ Jako pozwani w sprawie występowali ojciec Aygul -Bakhyt Mukashev, i jej brat - Salamat Mukashev.

⁹ Co się tyczy samego Alibeka Iskakova, to sprawa karna przeciwko niemu została umorzona z powodu braku dowodów.

-
- Rejonowy Wydział Architektury, Akimat i Urząd Skarbowy, skąd pozyskano informacje na temat nielegalnego charakteru działalności zakładu;
 - Alibek Isakov i inni pracownicy zakładu, którzy przekazali informacje o niewypłacaniu wynagrodzenia;
 - Yersen Isakov, ojciec Alibeka Isakova, który opowiedział o pobiciu syna. Sam Alibek w czasie spotkania z Duambekovem potwierdził, że został pobity.

Musagali Duambekov nie przyznaje się do pomówienia. Powiedział nam jednak w rozmowie, że jest gotów wycofać się z niektórych słów, szczególnie tych dotyczących niewolnictwa, porwania, pobicia, które można zostać za „mocne literackie określenia”. Duambekov zaproponował, że wycofa się z użycia niektórych słów, traktując to jako sposób na zawarcie ugody, ale rodzina Mukashevów nie wyraziła na to zgody. Obywatelski aktywista uważa, że proces sądowy potwierdził wiarygodność opublikowanych przez niego faktów¹⁰.

W rozmowie z **Fundacją Otwarty Dialog Musagali Duambekov wyraził przypuszczenie, że sprawa może mieć charakter zlecenia w związku z prowadzoną przez niego społeczną działalnością antykorupcyjną.** Jego zdaniem, zleceniodawcą mogła być prokuratura, gdyż Talgat Mukashev, brat szefowej zakładu Aygul Makushevej, jest prokuratorem w karagandyjskiej prokuraturze obwodowej zajmującej się sprawami związanymi z ochroną środowiska¹¹. Poza tym Duambekov informował, że Mukashevowie niejednokrotnie „straszyli” rodzinę Isakova nazwiskami przyjaciół, będących urzędnikami na wysokich stanowiskach.

Międzynarodowe i kazachstańskie organizacje ochrony praw człowieka (Human Rights Watch¹², Article 19¹³, Adil Soz, Kazachstańskie Międzynarodowe Biuro Praw Człowieka i inne¹⁴) wielokrotnie krytkowały zarówno sam przepis, jak też zaostrzenie wymiaru kary w znowelizowanym Kodeksie karnym Republiki Kazachstanu, jaki został przewidziany za pomówienie. 03.07.2014 prezydent Nazarbayev podpisał nowy Kodeks karny. Oprócz kary pozbawienia wolności na okres do 3 lat za pomówienie nowy kodeks przewiduje znaczny wzrost kary grzywny (do 17900 euro). **Według informacji obrońców praw człowieka, każdego roku w Kazachstanie z powodu oskarżenia o pomówienie dochodzi do 20-30 procesów sądowych.** Międzynarodowa Fundacja „Adil Soz”, zajmująca się obroną prasy, tylko w okresie od 2001 do 2012 roku odnotowała 65 spraw karnych o pomówienie, 16 z nich zakończyło się wydaniem wyroku, w tym 3 skazaniem na karę pozbawienia wolności¹⁵.

Oprócz tego kazachstańska prokuratura poparła wniesienie do nowego Kodeksu karnego przepisu „o rozpowszechnianiu pogłosek”, który przewiduje karę do 12 lat pozbawienia wolności. Przepis ten będzie stosowany w sytuacji *rozpowszechniania fałszywych pogłosek, skutkujących naruszeniem porządku publicznego i bezpieczeństwa*. Władze proponują także wprowadzenie odpowiedzialności karnej za „spowodowanie szkody majątkowej poprzez rozpowszechnienie fałszywej informacji przy braku oznak dokonania kradzieży”¹⁶. **Normy te narażają na niebezpieczeństwo wszystkich dziennikarzy i obywatelskich aktywistów, którzy prowadzą śledztwa krytyczne wobec władz, szczególnie te dotyczące problemów korupcji.**

¹⁰ <http://rus.azattyq.org/content/musagali-duambekov/25383290.html>

¹¹ <http://krg.prokuror.kz/rus/sub/spp/kontaktynaya-informaciya-8>

¹² <http://www.hrw.org/news/2013/09/16/kazakhstan-letter-prosecutor-general-regarding-proposed-amendments-criminal-code>

¹³ <http://www.article19.org/data/files/medialibrary/37124/Brief-Draft-Criminal-Code.pdf>

¹⁴ http://www.bureau.kz/data.php?page=&n_id=7151&l=ru

¹⁵ <http://en.odfoundation.eu/a/3420,report-independent-and-opposition-media-in-kazakhstan-are-on-the-brink-of-annihilation>

¹⁶ <http://en.odfoundation.eu/a/3420,report-independent-and-opposition-media-in-kazakhstan-are-on-the-brink-of-annihilation>

W styczniu 2014 roku koalicja organizacji pozarządowych Kazachstanu „20-shy bap” („20. Artykuł”)¹⁷ zaproponowała całkowite wykreślenie z nowego Kodeksu karnego przepisu dotyczącego „pomówienia”. Odpowiedzialność karna za pomówienie pozostaje w sprzeczności ze standardami OBWE i ONZ oraz artykułem 19. Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych. obrońcy praw człowieka proponują rozpatrywanie zarzutów o pomówienie tylko w ramach Kodeksu cywilnego.

Fundacja Otwarty Dialog apeluje do władz Kazachstanu, aby zagwarantowały obiektywne rozpatrzenie skargi kasacyjnej Musagali Duambekova, oraz ustalenie, czy wyrok skazujący został wydany zgodnie z prawem. Uważamy za konieczne przeprowadzenie należytej kontroli wniosków złożonych przez Musagali Duambekova, dotyczących działalności Mukashevów, która mogła być połączona ze schematami korupcyjnymi. W interesie kazachstańskiego państwa leży nagradzanie inicjatyw społecznych, których celem jest walka z korupcją, kontrola władzy i przestrzeganie przepisów prawa.

W 2010 roku na podstawie wyników Powszechnego Okresowego Przeglądu Praw Człowieka Kazachstan przyjął szereg zaleceń dotyczących wprowadzenia zmian w zakresie odpowiedzialności karnej za pomówienie. Między innymi Kazachstan przyjął zalecenie Finlandii: „23. Z badać możliwość zmniejszenia kar za zniesławienie i znieważenie honoru oraz godności urzędników państwowych, jak również zniesienia kar za pomówienie”¹⁸. Do planu kazachstańskiego rządu w zakresie realizacji zaleceń państw członkowskich ONZ na lata 2011-2014 został dołączony punkt przewidujący rozpatrzenie na szczeblu komisji międzyresortowej kwestii przeniesienia odpowiedzialności karnej za pomówienie na płaszczyznę odpowiedzialności cywilnej¹⁹.

Zwracamy się do kompetentnych organów Republiki Kazachstanu, nalegając na żądanie zaprzestania praktyki naciskania i prześladowania dziennikarzy i aktywistów obywatelskich; zagwarantowanie im prawa do wykonywania zawodu, prawa do swobodnego wyrażania opinii i rozpowszechniania informacji zgodnie z Międzynarodowym Paktem o Prawach Obywatelskich i Politycznych, Powszechną Deklaracją Praw Człowieka i zobowiązaniami OBWE w dziedzinie wymiaru ludzkiego.

Apelujemy także do państw demokratycznych o zwrócenie uwagi na niewykonywanie przez Kazachstan zaleceń przyjętych w ramach Powszechnego Okresowego Przeglądu Praw Człowieka, jak również domaganie się od kazachstańskich władz realnego wykonania międzynarodowych zobowiązań, w szczególności w zakresie zmiany przepisów dotyczących pomówienia.

Wszystkie osoby pragnące udzielić pomocy i wesprzeć nasze apele, prosimy o kierowanie pism pod wskazane poniżej adresy:

- Prezydent Kazachstanu Nursultan Nazarbajev – Administracja Prezydenta, gmach „Akroda”, Lewy Brzeg, Astana 010000, Kazachstan, fax +7 7172 72 05 16;
- Rzecznik praw człowieka w Republice Kazachstanu Askar Shakirov – 010000 Astana, Lewy Brzeg, Dom Ministerstw, wejście Nr 15; e-mail: ombudsman-kz@mail.ru, факс: +7 7172 740548;
- Minister Spraw Wewnętrznych RK Kalmukhanbet Kasymov - 010000, m. Astana, prospekt Tauelsizdik 1, tel. +7 7172 72 24 93, +7 7172 71-51-89, e-mail: oraz-n@mvd.kz;

¹⁷ Do koalicji NGO Kazachstanu weszły następujące organizacje: „Adil Arka”, „Adil Soz”, „Batys-info”, Internews-Kazakhstan”, Kazachstańskie Międzynarodowe Biuro Praw Człowieka i Praworządności, „MediaNet”, Minber”, Narodowe Stowarzyszenie Nadawców Radiowych i Telewizyjnych Kazachstan, Północnokazachstańskie Centrum Obsługi Prawnej Mediów, Związek Dziennikarzy Kazachstanu, „Tilshi”, „Karta Praw człowieka”. - <http://www.adilsoz.kz/wp-content/uploads/2014/02/Predlozhenia-20-BUP-v-proekt-UK-RK.pdf>

¹⁸ <http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/UPR/PAGES/KZSession7.aspx>

¹⁹ <http://www.adilet.gov.kz/ru/node/30634>

-
- Prokurator Generalny RK Askhat Daubayev - 010000, m. Astana, Dom Ministerstw, wejście Nr 2, ul. Orynborg, 8, tel. +7 7172 71-26-20, +7 7172 71-28-68;
 - Minister Spraw Zagranicznych Republiki Kazachstanu Yerlan Idrisov – 010000 Astana, Lewy Brzeg, ul. Kunayeva 31, tel. +7 (7172) 72-05-18, +7 (7172) 72-05-16, e-mail: midrk@mfa.kz;

W celu uzyskania bardziej szczegółowych informacji, prosimy o kontakt:

Viktoriya Belayeva - viktoria.biliaieva@odfoundation.eu

Igor Savchenko - igor.savchenko@odfoundation.eu

Fundacja Otwarty Dialog